

Guía Docente				
Datos Identificativos			2019/20	
Asignatura (*)	Balonmán e a súa didáctica		Código	620G01017
Titulación				
Descriptoros				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	1º cuatrimestre	Segundo	Obrigatoria	6
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Educación Física e Deportiva			
Coordinación	Torres Tobio, Gabriel	Correo electrónico	gabriel.torres@udc.es	
Profesorado	Fernandez Romero, Juan Jose	Correo electrónico	juan.jose.fernandez@udc.es	
	Torres Tobio, Gabriel		gabriel.torres@udc.es	
Web				
Descrición xeral	Os contidos da materia de Balonmán e a súa Didáctica, enmárcanse e baséanse nas competencias establecidas para o módulo de Fundamentos dos Deportes, no plano dos estudos de Graduado en Ciencias da Actividade Física e do Deporte. E de maneira máis específica, os obxectivos e contidos desta materia desenvólvense basicamente sobre ou coñecemento dos procesos de ensino-aprendizaxe e fundamentos didácticos das habilidades técnico-tácticas específicas simples, compostas e complexas do balonmán, como condutas psicomotrices e sociomotrices, para promover a súa práctica en Educación Física e na iniciación deportiva. E promovendo nos alumnos a adquisición dun nivel de habilidade axustado á execución das habilidades específicas do Balonmán. Estes obxectivos proxéctanse dunha maneira concreta na descrición explícita dos resultados de aprendizaxe que se describen posteriormente. Como iniciación deportiva enténdese o momento e período no que unha persoa comeza a aprender unha habilidade específica ou un deporte en concreto. O ensino do balonmán fundaméntase pola riqueza sociomotriz desta modalidade deportiva, a promover na etapa de iniciación deportiva dos mozos; tal como habilidades e comportamentos de xogo, cheos de elementos de gran riqueza coordinativa, e tamén de interacción sociomotriz; ademais, do arraigamento histórico, vixente permanentemente nos plans de estudo de Educación Física e Deportes, xa desde a creación dos primeiros centros de formación de profesores de Educación Física. O Balonmán está arraigado na sociedade actual como un deporte que promove valórelas socio-deportivos en todas as súas facetas, e que xurdindo do xogo, evoluciona e institucionalízase en deporte (concepción actual), sen perder a finalidade de xogo en si mesmo, como elemento educativo e gratificante de seu. Por tal motivo, é unha actividade necesaria nos principios e valores educativos e formativos da Educación Física, como parte da formación integral das persoas. Analizando as características do Balonmán tanto polo tipo de habilidades motrices que o definen (habilidades técnicas de execución), fundamentadas en correr, saltar, lanzar, como pola riqueza de factores perceptivos que se vivencian na comunicación motriz do xogo (táctica), e polas cualidades físicas que desenvolve, fai que este deporte colectivo de cooperación-oposición estratéxica sexa unha actividade a programar no ámbito educativo, recreativo e competitivo. En relación coa didáctica desta materia; actualmente, fálase dunha didáctica dos deportes colectivos en canto aos elementos comúns que os definen e relacionan; pero ademais, cada materia debido á singularidade dos seus contidos, ten necesidades de formulacións de ensino propios e diferenciados. Por iso, falamos dunha %ou201CDidáctica do Balonmán%ou201D que, de acordo cos descriptoros do plan de estudos, desenvólvese seguindo un programa axustado aos seus contidos específicos; expostos dunha forma teórico-práctica; cunha metodoloxía de ensino para a iniciación global e específica do Balonmán, e desenvolvidos de maneira presencial. Conxugar isto coa idea de capacitar ao estudante do Grao en Ciencias do Deporte e da Educación Física da UDC, como docente, obriga a enfocar esta materia cara á utilización do ensino do Balonmán no medio escolar e tamén en escolas de iniciación deportiva, polo que a metodoloxía de ensino desta materia será global, de maneira que se poida ofrecer unha perspectiva ampla das posibilidades do Balonmán como un contido útil na formación do alumno.			

Competencias do título

Código	Competencias do título

Resultados da aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias do título		
?O terminar con éxito esta asignatura/ensinanza, os estudantes serán capaces de??: Deseñar, desenvolver e avaliar os procesos de ensino-aprendizaxe relativos ás habilidades específicas do Balonmán, en relación cos seus fundamentos didácticos.	A2 A4 A5 A8 A9 A11 A18 A19 A25 A26 A27 A33 A36	B1 B2 B3 B4 B6 B7 B10 B11 B16	C1 C6 C7
Identificar e describir a evolución histórica da lóxica interna do xogo e as súas regras.	A2 A26		
Identificar, describir e representar gráficamente (coa terminoloxía e simboloxía axeitada) os fundamentos das habilidades técnico-tácticas individuais e colectivas específicas simples, compostas e complexas do balonmán, como conductas psicomotrices e sociomotrices, e os seus contidos como recursos didácticos en Educación Física e en iniciación deportiva.	A4 A9 A25 A26		
Saber aplicar os fundamentos técnicos, tácticos e didácticos do Balonmán, no deseño de exercicios, sesións e na programación de progresións metodolóxicas de ensinanza.	A19		
Executar as habilidades específicas do Balonmán con éxito, demostrando e cumprindo un nivel ou criterios de eficacia específicos.	A25		
Diseñar metodoloxicamente unha planificación e programación de ensinanza orientada hacia un balonmán educativo en idade escolar (iniciación global e específica), e considerando a ensinanza diferenciada (idade, xénero, discapacidade).	A8		

Contidos

Temas	Subtemas
Bloque temático 1: Identificación, características e evolución do Balonmán.	Tema 1. Introducción ao ensino dos fundamentos do Balonmán como deporte colectivo: - Características xerais do xogo de balonmán como actividade deportiva con valores educativos, recreativos e competitivos de aplicación na Educación Física e na iniciación deportiva. - Marco de contidos de ensino: As fases de dolo. As intención e habilidades técnico-tácticas individuais básicas de ataque e defensa dos bogadores de campo e do porteiro. Os comportamientos tácticos-colectivos e os sistemas de xogo de ataque e defensa. - Terminoloxía e simboloxía específica do Balonmán. Tema 2. Orixe e desenvolvemento do Balonmano: - - Evolución da estrutura e regras do xogo: do BM11 ao BM7. - Organización do Balonmán e as súas competicións.
Bloque temático 2: As regras de xogo do Balonmán.	Tema 3. Regras de xogo do BM a 7. Tema 4. Regras Mini-Balonmano. Tema 5. Regras Balonmano playa.

Bloque temático 3: Fundamentos didácticos do Balonmán	Tema 6. As etapas de ensino-aprendizaxe no proceso de formación de xogadores de Balonmán: Características, principios e obxectivos didácticos das etapas de iniciación global á específica (de alevíns, infantís a cadetes), no adestramento e na competición. Tema 7. Cuestións básicas sobre a metodoloxía de ensino na formación de xogadores: Os xogos como medio básico de ensino. A metodoloxía de aplicación dos xogos no ensino dos fundamentos técnico-tácticos (aprender xogando). Deseño, estrutura e desenvolvemento dos exercicios: Elementos básicos da comunicación das instrucións ou mensaxe docente. Deseño, estrutura e desenvolvemento das sesións prácticas de ensino Avaliación da eficacia pedagóxica dos exercicios e do adestramento (EEE). Avaliación para o seguimento e a selección de talentos na formación de xogadores.
Bloque temático 4: Fundamentos técnico-tácticos de ataque.	Tema 8. Os fundamentos técnico-tácticos individuais de ataque. As intencións e habilidades específicas do xogador atacante portador do balón e do bogador atacante non portador do balón, relacionados coas capacidades asociadas a construción e finalización de xogo de ataque: - O desmarque a espazos libres (movimentos de apoio o pase, anchura-profundidade) - Crear espazos (?arrastrar? o oponente, en desprazamento con cambio dirección e ritmo) - Adaptación e manexo do balón - Bote (técnica, uso táctico, encadenamento con elementos técnicos,?) - Pasar-recibir (técnica-táctica, relacións con adaptación e manexo do balón) - Fixar e pasar (variedade técnico-táctica en postos específicos e situacións reais) - Fintar e desequilibrar o oponente (variedade técnico-táctica, buncando penetración e lanzamento) - Lanzamentos (variedade técnico-táctica en postos específicos, forza lanzamento) Tema 9. Fundamentos do xogo colectivo de ataque. Iniciación a organización colectiva e execución das fases de xogo de ataque: - Organización do modelo de xogo de ataque - As fases de xogo de ataque e as intencións tácticas asociadas a cada fase - Iniciación o contra-ataque (o espazo de transición e a progresión de meta a meta) - Iniciación o modelo de ataque en espazo amplo, contra defensas individuais ata medio campo e en dúas liñas. - Organización, execución do sistema de ataque posicional 3-3 - Organización e execución do sistema 3-3 a 2-4 - Os postos específicos (p.e) de ataque e as características dos xogadores asociadas a cada p.e. - Iniciación os medios tácticos grupais, para o desenvolvemento do xogo colectivo de ataque: Situacións asimetría, circulación táctica de balón, circulación de xogadores, ?

Bloque temático 5: Fundamentos técnico-tácticos de defensa.

Tema 10. As intención e habilidades específicas do xogador defensor do atacante portador do balón e do xogador defensor do atacante non portador do balón, relacionados coas capacidades asociadas á marcaxe e á recuperación do balón, para evitar a construción de xogo atacante e o lanzamento a portaría. Fundamentalmente:

- A marcaxe e o control a distancia do balón
- O control a distancia do oponente
- A disuasión (de recepción, de pase, de lanzamento)
- A interceptación (o inicio, e ao final do pase, no bote, e quitar o balón)
- A obstrución de trayectorias de desprazamento (oponerse a circulacións)
- Ofrecemento de espazos (fintas defensivas)
- Invasión anticipada de espazos do oponente con balón

Tema 11. As habilidades e comportamentos específicos do porteiro, relacionados coas capacidades asociadas ás paradas de lanzamentos. Fundamentalmente:

- Características e habilidades motrices específicas do porteiro
- A posición, situación e desprazamentos de base
- As intervencións ante lanzamentos desde p.e. en dogo posicional
- Intervencións ante lanzamentos de 7m
- Intervencións ante lanzamentos de contraataque
- As fintas (ofrecemento, engano?)
- Colaboración táctica cos defensores
- Os lanzamentos directos a gol

Tema 12. Fundamentos do xogo colectivo defensivo. Iniciación a organización colectiva e execución das fases de xogo de defensa:

- Organización do modelo de xogo defensivo
- As fases de xogo defensivo e as intencións tácticas asociadas a cada fase
- O balance defensivo
- Organización e execución dos modelos de defensa individual ata medio campo
- Organización e execución dos sistemas de defensa posicional en dúas líñas (5-1, 5+1, 3-2-1, 3-3 ?)
- Organización e execución do sistema defensivo posicional en unha líña (6-0)
- Os postos específicos (p.e) defensivos e as características dos xogadores asociadas a cada p.e.
- Iniciación os medios tácticos grupais, para o desenvolvemento do xogo colectivo defensivo: Basculación, cobertura, doblaxe, cambio oponente, deslizamento, ?

Planificación

Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Actividades iniciais	A2 A4 A5 B7 C7	2	2	4
Eventos científicos e/ou divulgativos	A5	0	8	8
Sesión maxistral	A8 A9 A11 A18 A19 B1	8	0	8
Práctica de actividade física	A11 A19 A25 A26 A27 A33 B2 B6	33	33	66
Proba mixta	A8 A18 A19 A26 A33 B1 B2 C1	3	17	20
Resumo	B7 B11 B16 C1	0	6	6
Aprendizaxe colaborativa	A19 A25 A26 B3 B4	3	15	18

Análise de fontes documentais	A5 A25 A26 A36 B10 C6	2	15	17
Atención personalizada		3	0	3
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado				

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Actividades iniciais	Actividades que se levan a cabo antes de iniciar calquera proceso de ensino-aprendizaxe a fin de coñecer as competencias, intereses e/ou motivacións que posúe o alumnado para o logro dos obxectivos que se queren alcanzar, vinculados a un programa formativo. Con ela preténdese obter información relevante que permita articular a docencia para favorecer aprendizaxes eficaces e significativos, que partan dos saberes previos do alumnado.
Eventos científicos e/ou divulgativos	Actividades realizadas polo alumnado que implican a asistencia e/ou participación en eventos científicos e/ou divulgativos (congresos, xornadas, simposios, cursos, seminarios, conferencias, exposicións, etc.) co obxectivo de profundar no coñecemento de temas de estudo relacionados coa materia. Estas actividades proporcionan ao alumnado coñecementos e experiencias actuais que incorporan as últimas novidades referentes a un determinado ámbito de estudo.
Sesión maxistral	Exposición oral complementada co uso de medios audiovisuais e a introdución de algunhas preguntas dirixidas aos estudantes, coa finalidade de transmitir coñecementos e facilitar a aprendizaxe. A clase maxistral é tamén coñecida como ?conferencia?, ?método expositivo? ou ?lección maxistral?. Esta última modalidade sóese reservar a un tipo especial de lección impartida por un profesor en ocasións especiais, cun contido que supón unha elaboración orixinal e baseada no uso case exclusivo da palabra como vía de transmisión da información á audiencia.
Práctica de actividade física	Metodoloxía que permite ó alumnado aprender de forma efectiva, a través de actividades físicas e/ou deportivas de carácter práctico, tales como demostracións, exercicios, etc., a execución dos fundamentos psicomotores e/ou sociomotores das distintas habilidades deportivas.
Proba mixta	Proba que integra preguntas tipo de probas de ensaio e preguntas tipo de probas obxectivas. En canto a preguntas de ensaio, recolle preguntas abertas de desenvolvemento. Ademais, en canto preguntas obxectivas, pode combinar preguntas de resposta múltiple, de ordenación, de resposta breve, de discriminación, de completar e/ou de asociación.
Resumo	Consiste nunha síntese dos principais contidos traballados. É un recurso óptimo para facilitar a comprensión do texto e a concentración persoal sobre o material obxecto de estudo. É tamén unha axuda importante para o repaso e a preparación de exames. Lectura y resumen de documentos específicos de la materia.
Aprendizaxe colaborativa	Conxunto de procedementos de ensino-aprendizaxe guiados de forma presencial e/ou apoiados con tecnoloxías da información e as comunicacións, que se basean na organización da clase en pequenos grupos nos que o alumnado traballa conxuntamente na resolución de tarefas asignadas polo profesorado para optimizar a súa propia aprendizaxe e a dos outros membros do grupo.
Análise de fontes documentais	Actividades que se levan a cabo antes de iniciar calquera proceso de ensino-aprendizaxe a fin de coñecer as competencias, intereses e/ou motivacións que posúe o alumnado para o logro dos obxectivos que se queren alcanzar, vinculados a un programa formativo. Con ela preténdese obter información relevante que permita articular a docencia para favorecer aprendizaxes eficaces e significativos, que partan dos saberes previos do alumnado.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición

Sesión maxistral	Metodoloxía deseñada para promover a aprendizaxe autónoma dos estudantes, baixo a tutela do profesor e en escenarios variados (académicos e profesionais). Está referida prioritariamente ao aprendizaxe do ?cómo facer as cousas?. Constitúe unha opción baseada na asunción polos estudantes da responsabilidade pola súa propia aprendizaxe.
Aprendizaxe colaborativa	Este sistema de ensino baséase en dous elementos básicos: a aprendizaxe independente dos estudantes e o seguimento desa aprendizaxe polo profesor-titor.
Práctica de actividade física	Os/as estudantes disporán tanto das horas de tutoría particular, como das horas de tutoría grupal para consultar ou ser asesorados polo profesor de cara ao desenvolvemento da asignatura
Análise de fontes documentais	De igual Xeito facilitarase a través das tutorías presenciais ou virtuais a atención aos estudantes con Matrícula de Asistencia Parcial.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Aprendizaxe colaborativa	A19 A25 A26 B3 B4	Traballos de aprendizaxe colaborativo, de orientación Didáctica do BM. Son obrigatorios e realizaranse en grupo de 5 a 7 alumnos. A aprendizaxe colaborativo é un procedemento de ensino-aprendizaxe guiada de forma presencial e apoiado en tecnoloxías da información e comunicación, que se basea na organización da clase en pequenos grupos no que o alumno traballa conxuntamente na resolución de tarefas asignadas polo profesor, para optimizar a súa propia aprendizaxe e o dos membros do grupo. Esta proba de avaliación, consiste en elaborar un traballo monográfico, de carácter didáctico, sobre contidos da guía docente (exemplo: o desenvolvemento dun tema, coa súa análise didáctica contido, formulación obxectivos, deseño de exercicios,). Desenvolverase con ferramentas multimedia, e será entregado nun DvD (en formato mpg, mov, avi, flv), e cunha duración de vídeo que non excederá de 12 minutos. O profesor presentará ao comezo do curso a lista de asignación de temas de traballo aos grupos, e as datas de presentación; e no caso de que non o presente na data establecida, quedará para a seguinte convocatoria oficial. O profesor poderá solicitar a presentación oral ou multimedia. Supón un 15% da cualificación final. Valórase de 0 a 10 puntos, e será necesario obter un mínimo de 5 puntos para aprobalo. Na avaliación terase en conta a calidade do contido, vos aspectos formados de edición, ou dominio de ferramentas TIC. (No caso de non presentar este traballo, o alumno non sumaría esta porcentaxe na cualificación final). (*) Observación a este traballo colaborativo: O profesor, a petición individual do alumno, poderá considerar as propostas do alumno, para substituír este traballo por actividades contempladas na metodoloxía docente como Salidas de campo, desenvolvidas (baixo a responsabilidade do alumno) nun contexto externo ao académico (clubs, escolas deportivas) e relacionadas co ámbito de estudo da materia. Centrándose no desenvolvemento de capacidades relacionadas coa observación directa de adestramentos e competicións, e a recollida de información (vídeo, enquisas, ...), ou outros temas establecidos co profesor. O alumno deberá realizar 10 saídas de campo (8-9 adestramentos e 1-2 partidos).	15

Proba mixta	A8 A18 A19 A26 A33 B1 B2 C1	Exame teórico: Proba escrita, para avaliar os coñecementos adquiridos polo alumno (saber e comprender), e comprobar o logro dos resultados de aprendizaxe sobre os contidos da materia. Proba que pode integrar preguntas tipo probas de ensaio e preguntas tipo probas obxectivas. En canto ás preguntas de ensaio, pode ter preguntas abertas de desenvolvemento; e en canto a preguntas obxectivas, pode combinar preguntas de resposta múltiple, de ordenación, de resposta breve, de discriminación, de completar e/ou de asociación. Esta proba é obrigatoria. Realízase en data oficial do exame final. Supón o 30% da cualificación final. A valoración do exame será de 0 a 10 puntos, e será necesario obter un mínimo de 5 puntos para aprobar a proba; e segundo as condicións de valoración establecidas explicitamente no propio exame. Ademais, para obter unha valoración positiva nas preguntas do exame, será necesario: Acertar a resposta, describir correctamente e coa terminoloxía específica, realizar gráficos claros e proporcionados e coa simboloxía específica.	30

Práctica de actividade física	A11 A19 A25 A26 A27 A33 B2 B6	Metodoloxía que permite ao alumnado aprender de forma efectiva, a través de actividades físicas e/ou deportivas de carácter práctico, tales como demostracións, exercicios de execución dos fundamentos psicomotrices e/ou sociomotrices das distintas habilidades deportivas. Avaliarase mediante as seguintes probas: 2.1) Exame práctico: Proba práctica, para valorar a competencia motriz na execución das habilidades técnico-tácticas específicas do Balonmán adquiridas polo alumno como resultado de aprendizaxe (saber facer, saber aplicar, destrezas, %ou2026 con éxito), demostrando e cumprindo un nivel ou criterios específicos de eficiencia-calidade de execución- e eficacia. Esta proba é obrigatoria. Supón un 20% da cualificación final. Realízase en data oficial do exame final. A valoración do exame práctico será de 0 a 10 puntos, e será necesario obter un mínimo de 5 puntos para aprobar a proba; e segundo as condicións de valoración establecidas explicitamente no propio exame. Observacións: -O profesor durante o curso informará os exercicios do exame e as súas condicións de valoración (os cales se recomenda practicar voluntariamente ao longo do curso). 2.2) Prácticas didácticas das clases: As prácticas das clases son obrigatorias, considerando a modalidade presencial da materia. Supón un 20% da cualificación final. Valoraranse por avaliación continua, considerando: a asistencia ás prácticas; a participación-implicación activa nas prácticas; o nivel de realización das prácticas; e a realización dun diario de prácticas voluntario con metodoloxía de resumo e/ou esquemas (**) A valoración será de 0 a 10 puntos, e será necesario obter un mínimo de 5 puntos para superar as prácticas. Por cada falta de asistencia descontarase 1 punto do seu valor, e por cada falta de participación práctica descontarase 1 punto do seu valor. É obrigatorio realizar, como mínimo, o 80% das sesións do total de clases (asistencia), e o 70% das sesións prácticas da materia (participación activa), para valorar a aprendizaxe vivencial que require esta materia. O alumno cunha participación inferior ao 70% non superará esta proba; quedándolle pendente as prácticas, e en consecuencia a materia. Observacións: (*) O diario de prácticas é voluntario: debe resumir os principais contidos vivenciados, con esquemas gráficos simplificados da práctica. Será manuscrito para favorecer a habilidade de debuxar exercicios de adestramento. O diario facilita o estudo para a preparación do exame teórico-práctico final. (**) Nos casos de que os alumnos asistan a clase, pero non poidan realizar a práctica, entón deberán entregar obrigatoriamente un resumo explicativo ao profesor sobre dita práctica. (***) Es condición para realizar o examen práctico final, haber asistido e aprobado as prácticas didácticas de clase.	40

Análise de fontes documentais	A5 A25 A26 A36 B10 C6	Este traballo realizaríase en base ás metodoloxías docentes denominadas análise fontes documentais, con ferramentas de vídeo análise. É un traballo de utilización de documentos audiovisuais (fundamentalmente) ou bibliográficos relevantes para a temática da materia, e con actividades deseñadas para a súa análise e para a elaboración doutros documentos. Concretamente, realizarase un traballo de observación e análise de vídeo do xogo de Balonmán, sobre as habilidades técnico-tácticas de xogo; e mesmo realizar análise estatística descritivo do xogo. Etc. Este traballo é obrigatorio, e individual. Supón un 15% da cualificación final. Valórase de 0 a 10 puntos, e será necesario obter un mínimo de 5 puntos para aprobar o traballo. O alumno presentarao na data que estableza o profesor durante o curso, inicialmente ao finalizar o segundo mes de clase. No caso de que non o presente na data establecida, quedará para a seguinte convocatoria oficial. O profesor poderá solicitar a presentación ora e/ou multimedia.	15

Observacións avaliación

O profesor poderá establecer a avaliación da materia, seleccionando entre as seguintes metodoloxías e probas, por avaliación continua e/ou final, de acordo cos seus criterios pedagóxicos e a evolución do curso. O profesor explicitará e explicará cada unha das probas que utilice para a avaliación ao comezo do curso.

Observacións:

Para superar as probas obrigatorias, é imprescindible obter a cualificación mínima de aprobado (puntuación mínima de 5 puntos sobre 10) en todas e cada unha das probas de avaliación, para poder sumar a media ponderada de cada unha das probas á nota final, e aprobar a materia. Pola contra, quedaría pendente para outra convocatoria oficial. A cualificación final da materia valorarase entre 0 e 10 puntos. A asistencia ás clases teóricas e prácticas é obrigatoria, considerando a modalidade presencial desta materia. As actividades académicas presenciais son imprescindibles na actividade física e o deporte; de aí o criterio presencial mínimo é do 80% de asistencia para aprobar a materia. Para o control de asistencia ás clases, o profesor porá a disposición dos alumnos unha folla de rexistro para afinar. En cada unha das probas superadas, o profesor manterá a cualificación nas seguintes convocatorias (ata novo aviso na presentación do inicio de curso, ou que se produza un cambio no sistema de avaliación). Os alumnos con discapacidade ou os incapacitados por lesión crónica ou temporal para a práctica motriz, poderán solicitar a adaptación das tarefas motrices nas sesións e probas de avaliación, a condición de que as competencias da materia permitan. Nas probas de avaliación aprobadas seguirase o criterio de mantemento das partes superadas para futuras convocatorias de avaliación: exame teórico, exame práctico, prácticas didácticas de clase, e traballos. O exame farase no idioma de impartición da materia (elixido por cada profesor), se se desexa noutro idioma solicitarase unha semana antes da data de realización.

Fontes de información

Bibliografía básica

ANTON, J. (1990). Balonmano: Fundamentos y etapas de aprendizaje. Ed. Gymnos, Madrid. ANTON, J. (2002). Balonmano. Táctica grupal defensiva. Concepto, estructura y metodología. Grupo Editorial Universitario. Granada. ANTON, J. (1998). Balonmano. Táctica grupal ofensiva. Concepto, estructura y metodología. Gymnos. Madrid. ANTON, J. (2004). Análisis evolutivo, estructural y funcional del sistema defensivo 6:0. Grupo Editorial Universitario. Granada. ANTON, J. (2004). Análisis evolutivo, estructural y funcional del sistema defensivo 3:2:1. Grupo Editorial Universitario. Granada. AA.VV. (1992) :Balonmano. Ed. Comité Olímpico Español. BARCENAS, D. y ROMAN, J.D. (1991): Balonmano. Técnica y Metodología. Madrid. Gymnos. BAYER, C. (1986): Técnica del balonmano: La formación del jugador. Ed. Hispano Europea, Barcelona. BAYER, C. (1986): La enseñanza de los juegos deportivos colectivos. Ed. Hispano Europea, Barcelona. BERNAL, J.A. (2006): Balonmano. Wanceulen. Sevilla. CERCEL, P. (1980): Ejercicios para las fases de juego. Ed. Sport Turisa, Bucarest. CHIROSA, L.J., VICIANA, J. (2001) El entrenamiento integrado en deportes de equipo. Universidad de Granada. Granada. CZERWINSKI, J. (1993) El balonmano: Técnica, táctica y entrenamiento. Ed. Paidotribo. Barcelona. ESPAR, X., (2001), Balonmano, deporte y rendimiento, Martínez Roca, Barcelona. ESPAR, F. (1992). El proceso de la formación del jugador de balonmano. Etapa de iniciación global. Comunicación presentada en el Seminario de Balonmán. A Coruña: Inef Galicia. ESPAR, F. (1998). El concepto de táctica individual en los deportes colectivos. Apuntes Educación Física y Deportes (51), 16-22. ESPAR, F. (1993). Text del curs de monitor Catalá. Barcelona: Federació Catalana d'Handbol. ESPAR, F. (1992). El proceso de la formación del jugador de balonmano. Etapa de iniciación global. Comunicación presentada en una conferencia impartida en Inef-Galicia: A Coruña. Sin publicar. FALKOWSKI, M. y ENRIQUEZ, E. (1988): Aprendiendo a jugar :El juego como medio didáctico de aprendizaje de la técnica. Colección Handball, nº 10 . Ed. Esteban Sanz, Madrid. ---(1983) : Estudio monográfico de los jugadores de campo. Ed. Esteban Sanz, Madrid. ---(1979): Táctica y sistemas de juego I . Ed. Esteban Sanz, Madrid. ---(1979): Estudio monográfico del portero. Editorial Esteban Sanz, Madrid. FEBM. (2014): Reglas de juego. Ed. FEBM, Madrid. FERNÁNDEZ, J. VIAÑO, J. CERDEIRA, C. y CANCELA, J. (2000). Enseñanza de los juegos deportivos colectivos a través del Balonmano. Gymnos, Madrid. FFHB. (1979): Iniciación al Balonmano. Ed. FEBM, Barcelona. GARCIA-HERRERO, J.A (2003). Entrenamiento en Balonmano. Bases para la construcción de un proyecto de formación defensiva. Paidotribo. Barcelona. LASIERRA, G. y OTROS. (1992): 1013 ejercicios y juegos aplicados al balonmano. Vol.I: Fundamentos y ejercicios individuales. Vol.II: Sistemas de juego y entrenamiento del portero. Ed. Paidotribo, Barcelona. MARIOT, J. et RONGEOT, F. (1984): Handball comportemental . Ed. Vigot, Paris. ---(1995): Balonmano. De la escuela a las asociaciones deportivas. Ed. Agonos, Lérida. MULLER, M. ET AL. (1996) Balonmano: Entrenarse jugando. Ed. Paidotribo. Barcelona. NÉ, ROBERT, BONNEFOY, GEORGES, LAHUPPE, HENRI (2000) Enseñar balonmano para jugar en equipo. Ed. INDE. Barcelona. NOTEBOOM, T. (1986): Les fondements pédagogiques et techniques du handball. Ed. Amphora, Paris. RODRIGUEZ, D., GARCIA, A., RUIZ, F., y CASADO, C., (2001), La iniciación al balonmano en el medio escolar, Cap. 3 de Nuevas tendencias metodológicas: Iniciación deportiva basada en los deportes colectivos, Gymnos, Madrid. ROMAN, J y OTROS. (1988): Guía metodológica de iniciación al balonmano. Ed. FEBM, Madrid. ROMAN, J. y BARCENAS, D. (1993) : Balonmano: Técnica y metodología. Ed. Gymnos, Madrid. TORRES, G. y Spate, D (2001). ?Das Fallen und Gleiten von der Pike auf lernen?. Revista Handball Training , 2, Februar 2001, pp. 4-11. TORRES, G. et al. (2010). HandballTest. Evaluación y seguimiento de jugadores de Balonmano. SADEGA. Santiago Compostela. TORRES, G y CRESPO, R. (2010). Balonmano. Contraataque: Guía práctica de ejercicios para el juego de transición. SADEGA. Santiago Compostela. TORRES, G. (1998). ?La finta: factores y variables de la práctica?. Area de Balonmano, 3, pp.13-17. ---(1993). ?Metodología de utilización del juego aplicado en el aprendizaje de los deportes de equipo: Balonmano?. Actas del Congreso Internacional de Balonmano. INEF-Madrid. Junio 1993 ---(1992). ?Pasar-recibir: Situaciones de aprendizaje en balonmano?. Revista de Educación Física. Renovación de Teoría y de Práctica, 42, 23-32. ---(1992). ?Pasar-recibir: Situaciones de aprendizaje en balonmano?. Comunicación técnica, nº 131, vol. 13. Madrid. Escuela Nacional Entrenadores. FEBM. ---(1987). ?Consideraciones teórico-prácticas sobre el entrenamiento de agilidad en porteros de balonmano?. Comunicación Técnica, nº 114. Madrid: Escuela Nacional de Entrenadores. FEBM. ---(1986). ?Consideraciones básicas aplicadas al contra-ataque?. Comunicación técnica, nº 109. Madrid: Escuela Nacional de Entrenadores. FEBM. (Madrid, 1986). ---(1986). ?Consideraciones técnicas sobre el portero?. Comunicación técnica, nº 108. Madrid: Escuela Nacional de Entrenadores. FEBM. (Madrid, 1986). TORRESCUSA, L.C. (1989). Recopilación de las Comunicaciones Técnicas, 1974-2988. Tomo III. Madrid: Real Federación Española de Balonmano. TORRESCUSA,

L.C. (1997, Junio). Bases didácticas y metodológicas del entrenamiento con jóvenes. Comunicación presentada en las Jornadas sobre Entrenamiento con Jóvenes en Balonmano. ¿La transición del jugador juvenil a la categoría senior? Problemática. Alcobendas: Real Federación Española de Balonmano. TROSSE, H.D. (1993). Balonmano. Entrenamiento, técnica y táctica. Martínez Roca. Barcelona

Bibliografía complementaria	

Recomendaciones

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Materias que se recomienda cursar simultáneamente

Materias que continúan o temario

Observacions

[illegible]

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías